

Tartu Ülikooli raamatukogu

kalender 2020

Karl Morgenstern 250

Karl Morgenstern 250

2020. aasta kalenderalbumiga tähistame 250 aasta möödumist Tartu Ülikooli raamatukogu esimese direktori professor Johann Karl Simon Morgensterni (1770–1852) sünnist. Seekord soovime tema mahukast pärandist esile tõsta selle vähem tuntud osa – talle kuulunud maalid ja joonistused.

Karl Morgenstern polnud tähelepanuväärne isik mitte üksnes ülikooli raamatukogu, vaid kogu ülikooli ajaloos. 1802. aasta lõpus Tartusse asudes ootas Halle ülikooli kasvandikku ees lai tööpõld: värske klassikalise filoloogia, kõnekunsti, esteetika ning kunsti- ja kirjandusajaloo professorina hakkas ta juhatama ka ülikooli raamatukogu (1802–1839) ning kunstiajaloo õpetamiseks rajatud kunstimuuseumi (1803–1837). Lisaks osales Morgenstern esimese põhikirja jt alusdokumentide koostamises ning mitme komisjoni töös, olles üks põhifiguure ülikooli tegevuse kujundamisel esimestel aastakümnetel.

Morgensterni kirk kunsti, selle kogumise ja ka joonistamise vastu sai alguse juba lapsepõlves. Tema eeskujud olid juristist vanaisa Simon Morgenstern (1689–1747) ja meedikust isa Friedrich Simon Morgenstern (1727–1782), kes mõlemad harrastasid joonistamist. Isa kohta on teada, et ta kogus maale ja graafikat ning osa talle kuulunud kunstiteoseid jõudis hiljem poja valdusse. Isiklikule kunstikogule pani Karl Morgenstern aluse oma kooliajal. Tartus elades täiendas ta seda paralleelselt ülikooli kunstimuuseumi kogude kujundamisega.

Morgensterni kunstikogu kohta pakuvad põhjalikku teavet kaks käsikirjalist kataloogi, mille ta koostas 1830. aastate lõpus pärast emeriteerumist. Neid uurides on näha, et kollektsioon, mis sisaldas maale, gravüüre, joonistusi, gemmivalandeid, münte, skulptuure jt kunstipäraseid esemeid, oli korralikult süstematiseeritud tehnikate, koolkondade ja žanrite järgi, nagu see tollal kombeks oli. Samal ajal meenutab selle sisu vähemalt osaliselt omamoodi kurioosumite kabinetti, kus teose kunstiväärtusest mängis tähtsamat rolli selle koht kogu ja minapildis, elukäigus ja mälestustes.

Väärtuslikuma osa Morgensterni isiklikust kunstikogust moodustas maalikogu, mis oli 19. sajandil Tartu suurim

mitteaadlile kuulunud erakogu. See sisaldas veidi üle 100 maali, nii originaalteoseid kui ka koopiaid alates 16. sajandist kuni 19. sajandi keskpaigani. Ülikoolile pärandatud maalidest on nüüdseks Eestisse jäänud vaid mõni üksik, valdavalt tema portreed. Suurem osa Morgensterni maalikogust on Venemaal, kuhu Tartu Ülikooli varad evakueeriti esimese maailmasõja ajal, ning praegu asub see Voroneži kunstimuuseumis.

Peaaegu tervikuna on säilinud aga Morgensterni joonistuste kogu. Võrreldes maalikoguga on see tunduvalt tagasihoidlikum, kuid sisaldab sellegipoolest põnevaid näiteid 17.–19. sajandi joonistuskunstist. Vanemad teosed pärinevad 17. sajandi hollandi kunstnikelt, kelle joonistusi võib Eestis kindlasti haruldaseks pidada. Samuti leidub kogus töid 18.–19. sajandi Leipzigi ja Dresdeni kunstnikelt. Mitmega neist tutvus Morgenstern oma reisidel, mille lahutamatu osa oli kunstigaleriides ja -kabinettides käimine ning erakollektsionääride ja kunstnikega kohtumine. Märkimisväärne hulk teoseid pärineb tema lähikondsete ringist, kuhu kuulusid nii kunstiharrastajatest sõbrad, tuttavad daamid kui ka tunnustatud kunstnikud, nagu vennad Karl Ferdinand ja Franz Gerhard von Kügelgenid, Carl Gotthard Grass ja Carl Timoleon von Neff. Unustada ei maksa ka Morgensterni enda joonistusi (tema enda sõnutsi diletandi harjutusi), millest varasemad pärinevad ülikooliajast Halles, hilisemad 1830. aastatest.

Oma testamendis, millega Morgenstern pärandas ülikoolile oma rikkaliku raamatu- ja käsikirjakogu kõrval ka maali-, gravüüri-, gemmi- ja mündikogud, ei maini ta joonistuste kogu eraldi. Nii võib oletada, et see oli tema jaoks pigem isikliku, kui mitte öelda sentimentaalse väärtusega, ja oleks sellisena võinud jääda ka perekonna valdusse. Ometi andis Morgensterni lesk ka joonistused 1856. aastal koos teiste kunstivaradega ülikoolile üle. Tänu sellele on säilinud üks väike, kuid omanäoline 18. ja 19. sajandi vahetuse pildimaailm, kitsamalt Morgensterni ümbritsenud kunstnike ringi iseloomustav erakollektsioon.

Moonika Teemus

Karl Morgenstern 250

The album calendar for 2020 celebrates the 250th birthday of Professor Johann Karl Simon Morgenstern (1770–1852), the first director of the University of Tartu Library, by introducing a less known part of his voluminous legacy – the paintings and drawings that once belonged to him.

Karl Morgenstern was a noteworthy personage not only in the history of the university library but also in that of the University of Tartu as a whole. When the graduate of the University of Halle settled in Tartu late in 1802, much work lay ahead of him: as the new professor of classical philology, eloquence, aesthetics, and history of art and literature, he also took over as the new head of both the university library (1802–1839) and the university art museum (1803–1837), the latter of which had been established for the purpose of teaching art history. Besides, Morgenstern participated in the drawing up of the first statutes and other basic documents and was active in several commissions, thus being one of the key figures in shaping the university during the first decades of its activity.

Morgenstern's passion for art and art collecting as well as for drawing began in his childhood. His examples were his lawyer grandfather, Simon Morgenstern (1689–1747), and his physician father, Friedrich Simon Morgenstern (1727–1782), both of whom drew for pleasure. Morgenstern's father is known to have collected paintings and prints, and some of the artworks that belonged to him subsequently came into his son's possession. Karl Morgenstern laid the foundations of his personal art collection while he was still at school. In Tartu, he supplemented his private collection simultaneously with developing the collections of the university's art museum.

Thorough information about Morgenstern's art collection can be found in two manuscript catalogues, which were compiled by him in the late 1830s after becoming an emeritus. These reveal that his collection, which contained paintings, prints, drawings, gem casts, coins, sculptures, and other artistic objects, was properly systematized according to techniques, schools, and genres, as was customary in those days. At the same time, its content at least partially resembles a cabinet of curiosities, where the position of an artwork in the collector's self-image as well as in his biography and memories was more important than its artistic value.

The most valuable part of Morgenstern's personal art collection was the collection of paintings, which was the

largest private collection in 19th-century Tartu in possession of a non-nobleman. It included slightly over 100 paintings, both original works and copies, dating from the 16th to the mid-19th centuries. Of the paintings bequeathed to the university, very few, mostly his portraits, are still in Estonia today. The majority of Morgenstern's collection of paintings is in Russia, where the property of the University of Tartu was evacuated during World War I, and is now in the Voronezh Art Museum.

Morgenstern's collection of drawings, on the other hand, has been preserved almost in its entirety. In comparison with his collection of paintings, it is considerably more modest but nevertheless contains exciting examples of the art of drawing from the 17th to the 19th centuries. The earliest works in the collection are by 17th-century Dutch artists, whose drawings can certainly be considered rarities in Estonian context. The collection also contains works by artists active in Leipzig and Dresden in the 18th and 19th centuries. Morgenstern made the acquaintance of several of them during his travels, which invariably involved visiting art galleries and cabinets as well as meeting private collectors and artists. A considerable part of the collection consists of works originating from his close circle, which included his art lover friends and familiar ladies as well as established artists such as the brothers Karl Ferdinand and Franz Gerhard von Kugelgen, Carl Gotthard Grass, and Carl Timoleon von Neff. Neither should we forget Morgenstern's own drawings ('dilettante's exercises', as he called them). His early drawings were created in Halle while he studied at the university there, whereas the later ones date from the 1830s.

Karl Morgenstern's will, by which he bequeathed to the University of Tartu not only his rich collections of books and manuscripts but also those of paintings, prints, gems, and coins, does not specifically mention the collection of drawings. Therefore, we can suppose that it had personal, not to say sentimental value for him and as such could have remained in the family's possession. Nevertheless, Morgenstern's widow handed the drawings over to the university along with other artworks in 1856, and consequently the University of Tartu Library possesses a small but original private collection that characterizes the pictorial world at the turn of the 19th century, specifically the circle of artists close to Karl Morgenstern.

2020

JAANUAR / January

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
1			1 Uusaasta	2	3 ^r Vabadussõjas võidelnute mälestuspäev	4	5
2	6 Kolmekuningapäev	7	8	9	10	11	12
3	13 Nuudipäev	14 Taliharjapäev	15	16	17 Tõnisepäev	18	19
4	20	21	22	23	24	25 Tatjanapäev; paavlipäev	26
5	27 Holokausti mälestuspäev	28	29	30	31		

2. jaanuar – Tartu Ülikooli rektori uusaastavastuvõtt ülikooli töötajatele
2 January – Tartu University rector's New Year's reception for university employees

23. jaanuar – Tartu ülikooli raamatukogu kauaaegse direktori Friedrich Puksoo (1890–1969) 130. sünniaastapäev
23 January – 130th birthday of Friedrich Puksoo (1890–1969), long-time director of the University of Tartu Library

Friedrich Simon Morgenstern / Godfried Schalckeni järgi / Poiss mängutoosiga
18. saj. Guašš. 21,6 × 19,2 cm. ÜR 9788

Friedrich Simon Morgenstern / After Godfried Schalcken / A Boy with a Friction Drum
 18th century. Gouache. 21.6 × 19.2 cm. ÜR 9788

Karl Morgensterni isa Friedrich Simon Morgenstern (1727–1782) oli Magdeburgi linnaarst, kes avaldas muu hulgas raamatu sünnitusabist ning kogus ja uuris taimi (tema herbaarium asub Tartu Ülikooli botaanikaiaia kogudes). Lisaks oli ta kunstikoguja ja -harrastaja ning see huvi kandus üle ka pojale, kes oli isa surres küll vaid 11-aastane. Morgensterni kunstikogus on säilinud mõni isa taimejoonistus ning kümme konda guašštehnikas koopiat hollandi 17. sajandi väikemeistrite maale reprodutseerivate gravüüride järgi.

Karl Morgenstern's father, Friedrich Simon Morgenstern (1727–1782), was a city physician in Magdeburg, who, among his other duties, published a book on childbirth and collected plants for his herbarium (it is preserved in the Botanical Gardens of the University of Tartu today). Moreover, he was an art collector and an amateur artist, and his interest in art was also transferred to his son, although the latter was only 11 years old when his father died. Karl Morgenstern's collection includes a few botanical drawings created by his father, and several gouache paintings made after the prints that reproduce the paintings of the 17th-century Little Dutch Masters.

2020

VEEBRUAR / February

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
5						1	2 ^r Tartu rahulepingu aastapäev; küünlapäev
6	3	4	5	6	7	8	9 Luuvalupäev
7	10	11	12	13	14 Valentinipäev	15	16 Leedu iseseisvuspäev
8	17	18	19	20	21	22 Peetripäev	23
9	24 ^r Eesti Vabariigi aastapäev; madisepäev	25 Vastlapäev	26 Tuhkapäev	27	28	29	

Willem Buytewech / Köök. 7. leht

17. saj. Sulejoonistus pruuni tindiga, laveeritud halliga. 16 × 22 cm. ÜR 3547

Willem Buytewech / A Kitchen. Sheet No. 7

17th century. Pen and brown ink, grey wash. 16 × 22 cm. ÜR 3547

Karl Morgensternile kuulunud joonistuste seas on 18. sajandi kunstikogujate maitse peegeldusena valik pilte 17. sajandi hollandi ja flaami kunstnikelt või nende teoste koopiaid. Nende hulka kuuluvad kaks pagaritöökoda kujutavat joonistust nimekalt Haarlemi kunstnikult Willem Buytewechilt (1591/92–1624). Olustikupildid valmisid ettevalmistusena gravüürisarjale, mis jäi aga ilmunuta.

As a reflection of the taste of 18th-century art collectors, Karl Morgenstern's collection contains a selection of drawings by or after 17th-century Dutch and Flemish artists. These include two bakery scenes by the renowned Harlem-based painter Willem Buytewech (1591/92–1624). These pictures of everyday life were created as preparatory drawings for a print set that was never published.

2020

MÄRTS / March

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
9							1
10	2	3	4	5	6	7	8 Naistepäev
11	9	10	11	12 Korjusepäev	13	14 ^r Emakeelepäev	15
12	16	17	18	19	20 Kevadine pööripäev	21	22
13	23	24	25 Paastumaarjapäev	26	27	28	29 Üleminek suveajale
14	30	31					

**Veit Hans Schnorr von Carolsfeld / Guido Reni järgi / Kuulutaja-ingel
U 1803. Akvarell. 25 × 20,1 cm. ÜR 3556**

*Veit Hans Schnorr von Carolsfeld / After Guido Reni / The Angel of the Annunciation
Ca. 1803. Watercolour. 25 × 20.1 cm. ÜR 3556*

Aastatel 1814–1841 Leipzigi kunstiakadeemiat juhtinud Veit Hans Schnorr von Carolsfeld (1764–1841) tegutses aktiivselt raamatuillustraatorina, kelle tööde seas leidub rohkest almanahhipilte ning tollal ülipopulaarsete saksa kirjanike, nagu Christoph Martin Wielandi ja Friedrich Gottlieb Klopstocki teoste illustratsioone. Karl Morgenstern ostis Schnorr von Carolsfeldilt 1803. aastal mitu joonistust nii kunstimuuseumi kui ka isiklikku kogusse. „Kuulutaja-ingli“ eeskujuks on itaalia kuulsa barokkmaalija, 19. sajandi vahetusel endiselt armastatud Guido Reni (1575–1642) teos „Maarja kuulutus“ (1628–1629; Pinacoteca Civica, Ascoli Piceno), mille koopiad olid levinud üle Euroopa. Kujutis on võrreldes originaalmaaliga peegelpildis, mis lubab oletada, et Schnorr von Carolsfeld kasutas eeskujuna gravüüri.

Veit Hans Schnorr von Carolsfeld (1764–1841), the director of the Leipzig Art Academy from 1814 to 1841, was a productive book illustrator who decorated various publications, starting from small almanacs and ending with works by famous German writers of the period, such as Christoph Martin Wieland and Friedrich Gottlieb Klopstock. In 1803 Karl Morgenstern purchased several drawings both for the university museum as well as for his private collection from Schnorr von Carolsfeld. The head of the angel is a copy after the Annunciation (1628–1629; Pinacoteca Civica, Ascoli Piceno) by the famous Italian Baroque painter Guido Reni (1575–1642), an artist who was still held in high esteem at the turn of the 19th century. The copies of the painting were spread around Europe. Compared to the original painting, the picture is a mirror image, which suggests that Schnorr von Carolsfeld made the drawing after a print.

2020

APRILL / April

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
14			1 <i>Karjalaskepäev</i>	2	3	4	5 <i>Palmipuudepüha</i>
15	6	7	8	9	10 <i>Suur reede</i>	11	12 <i>Esimene ülestõusmispäha</i>
16	13	14 <i>Künnipäev</i>	15	16	17	18	19
17	20	21	22	23 ^r <i>Veteranipäev; jüripäev</i>	24	25	26
18	27	28	29	30			

Tundmatu kunstnik / Raffaeli portree
19. saj. Kriit. 51,8 × 38,1 cm. ÜR 3603

Unknown artist / Portrait of Raphael
19th century. Black chalk. 51.8 × 38.1 cm. ÜR 3603

Itaalia renessansskunstniku Raffaeli (1483–1520) loomingut on Karl Morgenstern tutvustanud arvukates kirjatöödes: esimene artikkel „Sixtuse madonnast“ (1812–1813; Staatliche Kunstsammlungen, Dresden) ilmus 1798. aastal, kõige põhjalikum analüüs 1809. aastal Pariisis nähtud „Issanda muutmisest“ (1816–1820; Vatikani muuseumid) 1822. aastal raamatuna „Über Rafael Sanzio's Verklärung“. Koopiaid ja reprodutseerivaid gravüüre Raffaeli maalidest kogus ta hoolikalt nii ülikooli kunstimuuseumi kui ka isiklikku kogusse. Lisaks leidub tema erakogus mitu Raffaeli portreed. 2020. aasta aprillis möödub Raffaeli surmast 500 aastat.

Karl Morgenstern introduced the paintings by the Italian Renaissance painter Raphael (1483–1520) in many of his writings. His first article about the Sistine Madonna (1812–1813; Staatliche Kunstsammlungen, Dresden) appeared in 1798, and a comprehensive survey of the Transfiguration (1816–1820; Vatican Museums), seen in Paris in 1809, was published as a book entitled Über Rafael Sanzio's Verklärung in 1822. Morgenstern carefully assembled the copies and reproductive prints after Raphael's paintings both for the university museum and for his private collection. In addition, his own collection includes several portraits of Raphael. April 2020 marks the 500th anniversary of Raphael's death.

2020

MAI / May

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
18					1 Kevadpüha; volbripäev	2	3
19	4	5	6	7	8	9 ^r Euroopa päev	10 ^r Emadepäev
20	11	12	13	14	15	16	17
21	18	19	20	21 Taevaminemispüha	22	23	24
22	25	26	27	28	29	30	31 Nelipühade esimene püha

Johann Wolfgang von Goethe / Mälestus Sitsiiliast
1787. Sulejoonistus musta tindiga, akvarell. 22,7 × 29,2 (raami ava). ÜR 4639

Johann Wolfgang von Goethe / A Memory of Sicily
1787. Pen and black ink, watercolour. 22.7 × 29.2 (frame opening). ÜR 4639

Saksa kirja- ja riigimehe Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) loomepärandisse kuulub sadu joonistusi, millest suurema osa moodustavad reisidel Šveitsi ja Itaaliasse valminud maastikuvaated. Sitsiilias viibis Goethe 1787. aastal, kuid nagu on väidetud pildi taha kirjutatud tekstil, on see pildike Sitsiilia rannikust valminud mälestusena vahetult pärast reisi. Goethe joonistuse omandas Karl Morgenstern koos teise sarnase teosega 1814. aastal vürst Reuss-Köstritzi kunstikogu oksjonilt Geras.

The creative output of the German writer and statesman Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) contains hundreds of drawings, mostly landscapes created on his travels to Switzerland and Italy. In 1787 Goethe stayed in Sicily; however, the text on the back of the frame claims that the picture of the Sicilian coast was made from memory immediately after the trip. Karl Morgenstern acquired the drawing at the auction of Prince Reuss-Köstritz's art collection in Gera in 1814 together with a similar work.

2020

JUUNI / June

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
23	1 <i>Lastekaitsepäev</i>	2	3	4 ^r <i>Eesti lipu päev</i>	5	6	7
24	8	9	10	11	12	13	14 ^r <i>Leinapäev</i>
25	15	16	17	18	19	20	21 <i>Suvine pööripäev</i>
26	22	23 ^r <i>Võidupüha</i>	24 ^r <i>Jaanipäev</i>	25	26	27	28
27	29 <i>Peeteripäev</i>	30					

23. juuni – Tartu Ülikooli raamatukogu 218. aastapäev
23 June – 218th anniversary of the University of Tartu Library

29. juuni – Tartu linna päev
29 June – Tartu City Day

Johann Christian Klengel / Karjus kolme kitsega
18. saj. lõpp. Sulejoonistus musta ja pruuni tindiga, laveeritud pruuniga. 16,3 × 23,2 cm. ÜR 3563

Johann Christian Klengel / A Shepherd with Three Goats
Late 18th century. Pen with black and brown ink, brown wash. 16.3 × 23.2 cm. ÜR 3563

Dresdeni kunstnik Johann Christian Klengel (1751–1824) oli oma aja tuntumaid maastikumaalijaid. Loomeaastate eri etappidel on ta maastikke kujutanud nii idealiseerivas, idüllilises kui ka realistlikus võtmes. Karl Morgensterni kogusse kuulunud lamburistseen on tõenäoliselt valminud 18. sajandi viimastel kümnenditel, mil tänu Šveitsi poeedi ja kunstniku Salomon Gessneri idüllidele tõusid kunstis taas esile pastoraalipildid.

The Dresden-based artist Johann Christian Klengel (1751–1824) was one of the most prominent landscape painters of his day. In different periods of his creative activity, he depicted landscape in idealistic, idyllic, or realistic manner. The shepherd scene that belonged to Morgenstern was probably made during the last decades of the 18th century, when pastoral pictures, inspired by the idylls of Salomon Gessner, became popular in art again.

2020

JUULI / July

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
27			1	2 <i>Heinamaarjapäev</i>	3	4	5
28	6	7	8	9	10	11	12
29	13 <i>Mareta- ehk karusepäev</i>	14	15	16	17	18	19
30	20	21	22 <i>Madlipäev</i>	23	24	25 <i>Jaagupipäev</i>	26 <i>Annepäev</i>
31	27	28	29	30	31		

Tundmatu kunstnik / Gaeta
19. saj. Guašš. 33,4 × 46,5 cm. ÜR 3584

Unknown artist / Gaeta
19th century. Gouache. 33,4 × 46,5 cm. ÜR 3584

Karl Morgensternil oli juba noore mehana suur unistus – *grand tour* Itaalias, et tutvuda sealsete antiikmälestiste ja kuulsate kunstiteostega. Unistus sai teoks 1809. aastal, mil Morgenstern käis Veneetsias, Firenzes, Roomas, Parmas, Napolis jt Itaalia linnades. Guaššmaali Kesk-Itaalia kuurortlinna Gaeta vaatega tõi aga suveniirina kaasa baltisaksa eruohvitser Gerhard von Reutern (1784–1865), kes reisis Itaalias 1820. aastal ning pühendus hiljem ka ise maalikunstile.

Already as a young man, Karl Morgenstern had a big dream – to make a grand tour of Italy to see the sites of classical antiquity and the famous artworks. This dream came true in 1809, when Morgenstern visited Venice, Florence, Rome, Parma, Naples, and other Italian cities. However, the gouache painting of the seaside resort Gaeta in Central Italy was brought back as a souvenir by the retired Baltic German officer Gerhard von Reutern (1784–1865), who travelled in Italy in the 1820s and later became an artist himself.

2020

AUGUST / August

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
31						1	2
32	3	4	5	6	7	8	9
33	10 <i>Lauritsapäev</i>	11	12	13	14	15 <i>Rukkimaarjapäev</i>	16
34	17	18	19	20 ^r <i>Taasiseseisvumispäev</i>	21	22	23 <i>Kommunismi ja natsismi ohvrite mälestuspäev</i>
35	24 <i>Pärtlipäev</i>	25	26	27	28	29	30
36	31						

28. august – Tartu Ülikooli raamatukogu esimese direktori professor Johann Karl Simon Morgensterni (1770–1852) 250. sünniaastapäev
28 August – 250th birthday of Professor Johann Karl Simon Morgenstern (1770–1852), the first director of the University of Tartu Library

31. august – Tartu Ülikooli 2020/2021. õppeaasta avaaktus
31 August – opening ceremony of the academic year 2020/2021 at the University of Tartu

Daniel Caffé / Karl Morgensterni portree
1798. Pastell. 39,2 × 32,7 cm (raami ava). M 17

Daniel Caffé / Portrait of Karl Morgenstern
 1798. Pastel. 39.2 × 32.7 cm (frame opening). M 17

Daniel Caffé (1750–1815) alustas portreede maalimist iseõppijana, kuid 32-aastaselt asus ta teadmisi omandama Dresdeni kunstiakadeemiasse. 1792. aastast elas Caffé Leipzgis, kus täitis pastelltehnikas portreetellimusi. Ka 1798. aasta kevadel loodud 27-aastase Karl Morgensterni portree on tehtud pastellvärvidega ja kujutab unistavat noormeest, käes Platoni teoste köide, vaatamas lootusrikkalt tuleviku poole. 1794. aastal oli Morgenstern kaitsnud Halle ülikoolis doktori- ja habilitatsiooniväitekirjad, milles analüüsis Platoni „Riiki“ moraalifilosoofia vaatenurgast.

Daniel Caffé (1750–1815) started painting portraits as a self-taught artist, but at the age of 32 he entered the Dresden Art Academy. From 1792 Caffé lived in Leipzig, where he fulfilled portrait commissions in pastel technique. The portrait of Karl Morgenstern from 1798 is also a pastel painting; it depicts a dreaming young man holding a volume of Plato's works in his hand and looking hopefully towards the future. In 1794 at the University of Halle, Morgenstern had defended his doctoral and habilitation theses, which analysed Plato's Republic from the aspect of moral philosophy.

2020

SEPTEMBER / September

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
36		1 ^r <i>Teadmiste päev</i>	2	3	4	5	6
37	7	8 <i>Ussimaarjapäev</i>	9	10	11	12	13 <i>Vanavanemate päev</i>
38	14	15	16	17	18	19	20
39	21 <i>Madisepäev; ülemaailmne rahupäev</i>	22 <i>Vastupanuvõitluse päev; sügisene pööripäev</i>	23	24	25	26	27
40	28	29 <i>Mihklipäev</i>	30				

24. september – Tartu Ülikooli mälestuspäev Raadi kalmistul
24 September – commemoration day of the University of Tartu at Raadi cemetery

Karl Morgenstern / Koduaed Tartus
1830-ndad. Pliats, must kriit, pintslijoonistus pruuni tindiga. 18 × 29,6 cm. ÜR 3763

Karl Morgenstern / Home Garden in Tartu
 1830s. Pencil, black chalk, brush and brown ink. 18 × 29.6 cm. ÜR 3763

Joonistajana ennast tagasihoidlikult diletandiks ja asjaarmastajaks nimetanud Karl Morgensterni enda piltidest on huvipakkuvamad kodulinna Tartu, suvituskoha Kadrioru ja abikaasa Wilhelmine (Minna) von Lesedowi perekonnale kuulunud Kulina mõisa vaated aastatest 1816–1836. Morgensterni koduaed asus Vana (Ülikooli) ja Kitsa tänava nurgal, mitte kaugel Tartu Ülikooli raamatukogu praegusest hoonest. Varem ülikooli arhitektile Johann Wilhelm Krausele kuulunud maja, mille Morgenstern ostis endale 1830. aastal, hävis teises maailmasõjas.

The most interesting among the drawings by Karl Morgenstern, who modestly called himself 'a dilettante draughtsman', are the views of his hometown Tartu, his summer resort Kadriorg, and Kulina Manor, which belonged to the family of his wife, Wilhelmine (Minna) von Lesedow; all these date from the years 1816–1836. Morgenstern's home garden was located on the corner of Vana (Ülikooli) and Kitsas Streets, not far from the present building of the university library. The house, which formerly belonged to the university's architect Johann Wilhelm Krause, was purchased by Morgenstern in 1830; it was destroyed in World War II.

2020

OKTOOBER / October

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
40				1	2	3	4
41	5 Õpetajate päev	6	7	8	9	10	11
42	12	13	14 Kolletamispäev	15	16	17 Hõimupäev	18
43	19	20	21	22	23	24	25 Üleminek talveajale
44	26	27	28 Simunapäev	29	30	31	

Karl Ferdinand von Kügelgen / Metsamaastik bardiga
1798. Sulejoonistus musta tindiga, pintslijoonistus pruuni tindiga. 55,2 × 76,5 cm. ÜR 3642
Karl Ferdinand von Kügelgen / A Forest Landscape with a Bard
 1798. Pen and black ink, brush and brown ink. 55.2 × 76.5 cm. ÜR 3642

Saksamaalt siamaile rännanud maastikumaalija, Vene keisrite õuemaalijana töötanud Karl Ferdinand von Kügelgeniga (1772–1832) tutvus Karl Morgenstern pärast Tartusse asumist ning sellega sai alguse nende eluaegne sõprus. Ülikooli kunstimuuseumisse ostis Morgenstern temalt maastikumaale ja litograafiaid, Morgensterni isiklikus kogus on Kügelgenilt kaks tema varase loomingu hulka kuuluvat suuremõotmelist see-piajoonistust: Itaalia vaade ja iidne metsamaastik vana laulikuga, mis viitab 18. sajandi teisel poolel levinud romantilisele vaimustusele muistse bardi Ossiani lauludest.

Karl Morgenstern was introduced to Karl Ferdinand von Kügelgen (1772–1832) – a landscape painter from Germany who was working as a court painter for Russian emperors – after he had settled down in Tartu, and this marked the beginning of their lifelong friendship. Morgenstern purchased Kügelgen’s landscape paintings and lithographs for the university’s art museum. In his private collection, Morgenstern had two large sepia drawings from Kügelgen’s early period: an Italian landscape, and an old-growth forest landscape with an aged poet, which reflects the widespread Romantic enthusiasm for the songs of the ancient bard Ossian in the second half of the 18th century.

2020

NOVEMBER / November

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
44							1
45	2 <i>Hingedpäev</i>	3	4	5	6	7	8 ^r <i>Isadepäev</i>
46	9	10 <i>Mardipäev</i>	11	12	13	14	15
47	16 <i>Taassünnipäev</i>	17	18 <i>Läti Vabariigi väljakuulutamise päev</i>	19	20	21	22
48	23	24	25 <i>Kadripäev</i>	26 <i>Kodanikupäev</i>	27	28	29 <i>Esimene advent</i>
49	30 <i>Andresepäev</i>						

Franz Gerhard von Kügelgen / Apollon ja Hyakinthos
U 1806. Sulejoonistus musta tindiga. 23,8 × 20 cm. ÜR 3564

Franz Gerhard von Kügelgen / Apollo and Hyacinth
Ca. 1806. Pen and black ink. 23.8 × 20 cm. ÜR 3564

Karl Ferdinand von Kügelgeni kunstnikust kaksikvenna Franz Gerhard von Kügelgeniga (1772–1820) kohtus Karl Morgenstern Dresdenis 1808. aastal. Kunstniku ateljees nägi ta maali „Apollon ja Hyakinthos“ (1806; Sanssouci maaligalerii, Potsdam), mis kujutab Apollonit hoidmas oma sõpra Hyakinthost, kes oli õnnetult hukkunud nende omavahelises kettaheitluses. Autorilt kingituseks saadud joonistus oli loodud maali reprodutseeriva gravüüri valmistamiseks.

Karl Morgenstern met Franz Gerhard von Kügelgen (1772–1820), Karl Ferdinand von Kügelgen's twin brother, who also was an artist, in Dresden in 1808. In Kügelgen's studio, Morgenstern saw his painting Apollo and Hyacinth (1806; Sanssouci Picture Gallery, Potsdam), which depicts Apollo holding his friend Hyacinth, who has accidentally been hit and killed in their discus throw competition. This outline drawing, received as a gift from the author, was created as a design for a reproductive print.

2020 DETSEMBER / December

Nädal Week	Esmaspäev Monday	Teisipäev Tuesday	Kolmapäev Wednesday	Neljapäev Thursday	Reede Friday	Laupäev Saturday	Pühapäev Sunday
49		1	2	3	4	5	6 Teine advent; nigulapäev
50	7	8	9	10	11	12	13 Kolmas advent; luutsinapäev
51	14	15	16	17	18	19	20 Neljas advent
52	21 Toomapäev; talvine pööripäev	22	23	24 Jõululaupäev	25 Esimene jõulupüha	26 Teine jõulupüha; tabanipäev	27
53	28 Süüतालastepäev	29	30	31 Vana-aasta			

Anna Sophie von Stackelberg / Adriaen van der Werff järgi / Püha perekond Ristija Johannesega
19. saj. algus. Pliats, pintslijoonistus pruuni tindiga. 24,9 × 19,1 cm. ÜR 3761

Anna Sophie von Stackelberg / After Adriaen van der Werff / Holy Family with St. John the Baptist
Early 19th century. Pencil, brush and brown ink. 24.9 × 19.1 cm. ÜR 3761

Baltisaksa aadlidaam Anna Sophie von Stackelberg (1775–1828) oli pärit Zoege von Manteuffelite perekonnast, kus pöörduti laste kunstiarende arendamisele suurt tähelepanu ning neile palgati tunde andma Saksamaalt siamaile rännanud kunstnikke, nagu Gottlieb Christian Welté ja Franz Gerhard von Kügelgen. 1792. aastal baltisaksa mõisniku Gustav Adolf von Stackelbergiga abiellunud andekas joonistaja Anna Sophie oli südamelähedane ka Karl Morgensternile. Tema seepiajoonistus, millel on kopeeritud pisikest almanahhipilti Adriaen van der Werffi maalist (1715; Staatliche Kunsthalle, Karlsruhe), rippus Morgensterni kodus raamatukogutoa seinal, kus leidis teisigi joonistamist harastanud daamidelt kingituseks saadud pildikesi.

Anna Sophie von Stackelberg (1775–1828), a Baltic German noble lady, was born into the Zoege von Manteuffel family, where great attention was paid to the development of the children's artistic skills. Therefore, drawing teachers from Germany, like Gottlieb Christian Welté and Franz Gerhard von Kügelgen, were hired to give them drawing lessons. Karl Morgenstern had a great fondness for Anna Sophie, who married the Baltic German lord of the manor Gustav Adolf von Stackelberg in 1792. Her sepia drawing, which was copied after an almanac illustration after Adriaen van der Werff's painting (1715; Staatliche Kunsthalle, Karlsruhe), hung on the wall of the library room in Morgenstern's home, where other drawings presented by female amateur artists had found their place as well.

2021

Jaanuvar / January

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
53					1	2	3
1	4	5	6	7	8	9	10
2	11	12	13	14	15	16	17
3	18	19	20	21	22	23	24
4	25	26	27	28	29	30	31

Veebruar / February

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
5	1	2	3	4	5	6	7
6	8	9	10	11	12	13	14
7	15	16	17	18	19	20	21
8	22	23	24	25	26	27	28

Märts / March

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
9	1	2	3	4	5	6	7
10	8	9	10	11	12	13	14
11	15	16	17	18	19	20	21
12	22	23	24	25	26	27	28
13	29	30	31				

Aprill / April

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
13				1	2	3	4
14	5	6	7	8	9	10	11
15	12	13	14	15	16	17	18
16	19	20	21	22	23	24	25
17	26	27	28	29	30		

Mai / May

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
17						1	2
18	3	4	5	6	7	8	9
19	10	11	12	13	14	15	16
20	17	18	19	20	21	22	23
21	24	25	26	27	28	29	30
22	31						

Juuni / June

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
22		1	2	3	4	5	6
23	7	8	9	10	11	12	13
24	14	15	16	17	18	19	20
25	21	22	23	24	25	26	27
26	28	29	30				

Juuli / July

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
26				1	2	3	4
27	5	6	7	8	9	10	11
28	12	13	14	15	16	17	18
29	19	20	21	22	23	24	25
30	26	27	28	29	30	31	

August / August

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
30							1
31	2	3	4	5	6	7	8
32	9	10	11	12	13	14	15
33	16	17	18	19	20	21	22
34	23	24	25	26	27	28	29
35	30	31					

September / September

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
35			1	2	3	4	5
36	6	7	8	9	10	11	12
37	13	14	15	16	17	18	19
38	20	21	22	23	24	25	26
39	27	28	29	30			

Oktoober / October

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
39					1	2	3
40	4	5	6	7	8	9	10
41	11	12	13	14	15	16	17
42	18	19	20	21	22	23	24
43	25	26	27	28	29	30	31

November / November

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
44	1	2	3	4	5	6	7
45	8	9	10	11	12	13	14
46	15	16	17	18	19	20	21
47	22	23	24	25	26	27	28
48	29	30					

Detsember / December

	E Mon	T Tue	K Wed	N Thu	R Fri	L Sat	P Sun
48			1	2	3	4	5
49	6	7	8	9	10	11	12
50	13	14	15	16	17	18	19
51	20	21	22	23	24	25	26
52	27	28	29	30	31		

Carl Gotthard Grass / Kosk Klönbachil Glaruse kantonis / 1796. Akvarell. 34 × 27,5 cm. ÜR 3743

Carl Gotthard Grass / A Fall on Klönbach, in the Canton of Glarus / 1796. Watercolour. 34 × 27.5 cm. ÜR 3743

Carl Timoleon von Neff / Karl Morgensterni portree / U 1850. Õli lõuendil. 133 × 104,5 cm (raami ava). M 17

Carl Timoleon von Neff / Portrait of Karl Morgenstern / Ca. 1850. Oil on canvas. 133 × 104.5 cm (frame opening). M 17

Esikaanel:

Karl Morgensterni on portreteeritud paljudel maalidel ja litograafiatel. Hiliseim neist on baltisaksa maalikunstniku Carl Timoleon von Neffi (1804–1977) maal, mis portreteerib teda juba eaka, 80-aastase emeriitprofessorina. Karl Ferdinand von Kügelgeni kunagine õpilane, 1849. aastal Peterburi kunstiakadeemia professoriks saanud Neff on kujutanud Morgensterni istumas talle omases keskkonnas, ümbritsetuna raamatutest ja kunstist.

On the front cover:

Karl Morgenstern has been portrayed in many paintings and lithographs. The latest of these is the painting by the Baltic German artist Carl Timoleon von Neff (1804–1977), which portrays him as an aged, 80-year-old professor emeritus. Neff, Karl Ferdinand von Kügelgen's former apprentice and, from 1849, a professor at the St. Petersburg Academy of Arts, has depicted Morgenstern in surroundings that are very characteristic of him – in the middle of books and art.

Koostaja / *compiled by* Moonika Teemus • Kujundaja / *design by* Lilian Mengel • Keeletoimetaja / *Estonian language editing by* Helika Mäekivi • Tõlkijad / *translated by* Sulo Lembinen, Moonika Teemus • Fotograaf / *photographs by* Andres Tennus

Tartu Ülikooli raamatukogu / *University of Tartu Library* • W. Struve 1, 50091 Tartu, ESTONIA • Telefon / *phone* +372 737 5702 • Faks / *fax* +372 737 5701 • E-post / *e-mail* library@ut.ee • utlib.ut.ee